

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Hany Müllerové a soudců Doc. JUDr. Věry Korecké, CSc. a JUDr. Josefa Rakovského v právní věci žalobce M. H., bytem , přechodně , zastoupenému JUDr. Jiřím Slovenským, advokátem se sídlem ve Vrchlabí, Pražská 61, proti žalovaným 1. L. H. a 2. K. H., oběma bytem , zastoupeným JUDr. Hanou Poprachovou, advokátkou se sídlem v Trutnově, Svatojánské nám. 47, o vyklizení bytu, vedené u Okresního soudu v Trutnově pod sp. zn. 10 C 100/96, o dovolání žalovaných proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 3. června 1998, č.j. 24 Co 252/97 - 30, takto:

Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 3. června 1998, č.j. 24 Co 252/97 - 30, **se zrušuje** a věc **se vrací** odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem ze dne 20. 2. 1997, č.j. 10 C 100/96 - 11, zamítl Okresní soud v Trutnově žalobu na vyklizení bytu č. 16 ve 4. podlaží domu čp. , podanou žalobcem M. H. proti žalovaným L. H. (žalobcově bývalé manželce - dále též jen „1. žalovaná“) a K. H. (žalobcově zletilé dceři - dále též jen „2. žalovaná“), a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Okresní soud vzal za prokázáno z dohody uzavřené dne 13. 7. 1995 (po rozvodu manželství) mezi žalobcem a 1. žalovanou, že „1. žalovaná uznala, že výhradním nájemcem družstevního bytu ... je po rozvodu žalobce“, a že se rovněž zavázala s nezletilou dcerou V. a se svými rodiči byt vyklidit „do 15 dnů poté, co kolaudační rozhodnutí vztahující se ke stavbě v domě čp. nabyde právní moci, nejpozději do 30. 6. 1996 bez náhrady“. Podle dalších skutkových zjištění učiněných soudem prvního stupně 1.

žalovaná citovanou dohodu uzavřela v přesvědčení, že časový harmonogram rekonstrukce domu čp. ■■■■■ „podle podnikatelského záměru na základě mandátní smlouvy uzavřené s J. ■■■■■ M. ■■■■■“, bude dodržen, a že nyní žaluje J. ■■■■■ M. ■■■■■ o náhradu škody způsobené neplněním mandátní smlouvy; pokud jde o 2. žalovanou, ta se necítí býti vázána smlouvou mezi žalobcem a 1. žalovanou, nemá zájem se žalobcem bydlet, ale nemá ani kam by se vystěhovala. Okresní soud pak dovodil, že 1. žalovaná se sice zavázala vystěhovat (i s nezl. V. ■■■■■ a se svými rodiči) do 15 dnů po právní moci kolaudačního rozhodnutí, toto rozhodnutí ale vydáno nebylo a v řízení nebylo prokázáno, ani žalobcem tvrzeno, že by 1. žalovaná zavinila nedodržení lhůty, v níž mělo podle zmíněného časového harmonogramu dojít ke „zprovoznění“ stavby v domě čp. ■■■■■. Pokud jde o 2. žalovanou, ta - jak dále okresní soud uvedl - nabyla právo v bytě bydlet „jako dítě obou účastníků žijící se žalobcem a 1. žalovanou ve společné domácnosti (§ 688 obč. zák.)“, dohoda ze dne 13. 7. 1995, uzavřená mezi žalobcem a 1. žalovanou „o vypořádání BSM a o nájmu družstevního bytu“, tuto žalovanou nezavazuje, 2. žalovaná nebyla její účastnicí a má právo v bytě bydlet, když „podle žádného ustanovení obč. zák. není povinna následovat matku“.

K odvolání žalobce Krajský soud v Hradci Králové rozsudkem ze dne 3. června 1998, č.j. 24 Co 252/97 - 30, změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že „žalované jsou povinny vyklidit byt č. 16 ve 4. podlaží domu č. ■■■■■ do 15 dnů od právní moci tohoto rozsudku“ a rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů. Odvolací soud doplnil dokazování listinnými důkazy týkajícími se vzniku práva užívání předmětného družstevního bytu. Opakoval důkaz dohodou ze dne 13. 7. 1995 a z této listiny učinil shodná skutková zjištění jako soud prvního stupně; stejně tak převzal i jeho skutková zjištění z výpovědí účastníků. Daný skutkový stav ale právně posoudil jinak než okresní soud. Odvolací soud se zabýval obsahem dohody ze dne 13. 7. 1995, kterou označil jako dohodu o zrušení práva společného nájmu výše označeného družstevního bytu ve smyslu § 705 odst. 1 obč. zák., podle níž se stal výhradním nájemcem tohoto bytu žalobce. Konstatoval, že „závazek žalované /míněna je zjevně 1. žalovaná/ je ... zcela určitý a srozumitelný a nevzbuzuje žádné pochybnosti o tom, že 1. žalovaná se zavázala bez ohledu na to, zda bude vydáno rozhodnutí o užívání domu čp. ■■■■■, byt vyklidit nejpozději do 30. 6. 1996, a bez ohledu na to, zda bude mít k tomuto datu zajištěnou bytovou náhradu“. Uzavřel, že tento svůj závazek nesplnila, a že se tedy žalobce ve smyslu § 126 a § 130 odst. 2 obč. zák. vyklizovací žalobou proti 1. žalované oprávněně domáhá ochrany práva nájmu bytu, které svědčí pouze jemu. Krajský soud dále vyslovil právní názor, že ochrany tohoto svého práva se žalobce může domáhat nejen proti 1. žalované, ale „proti všem osobám, které byt bez jeho souhlasu užívají, tedy i proti 2. žalované, jež byt užívala na základě souhlasu svých rodičů (žalobce a 1. žalované) a po zrušení práva společného nájmu bytu pouze se souhlasem 1. žalované. Jednalo se však o tzv. odvozený užívací titul, který nelze zaměňovat s právem nájmu, když je v této souvislosti nutno poukázat na ust. § 700 odst. 3 obč. zák., které vznik (společného) práva nájmu družstevního bytu 2. žalované vylučuje (může vzniknout pouze mezi manželi)“.

Proti rozsudku odvolacího soudu podaly obě žalované dovolání, jehož přípustnost opřely o ustanovení § 238 odst. 1 písm. a/ o.s.ř., a v němž jsou dovolací důvody označeny odkazem na § 241 odst. 3 písm. b/ a d/ o.s.ř. Odvolacímu soudu se vytýká, že jeho rozhodnutí „vychází z nesprávného hodnocení provedených důkazů a nesprávného právního názoru“. Jak se dále v dovolání uvádí, nelze považovat dohodu ze dne 13. 7. 1995 „za platnou, tak, jak

učinil Krajský soud, a to zejména ve vztahu k druhé žalované“. Zdůrazňuje se, že 2. žalovaná byla v době uzavírání dohody zletilá, že jednání mezi žalobcem a 1. žalovanou nebyla účastna, ani 1. žalovanou nezmocnila k tomu, aby za ni jednala a zavázala ji vyklidit předmětný byt bez zajištění náhradního bydlení, že neměla a nemá možnost jiného bydlení, nevlastní žádnou nemovitost a nepodílí se ani na rekonstrukci domu čp. ■■■■■, neboť není jeho spoluvlastnicí. Podle dovolacích tvrzení bydlela 2. žalovaná v bytě na základě souhlasu žalobce, „který souhlas odvolal až podáním žaloby v této věci“. Namítá se, že za popsané situace odporuje dobrým mravům, aby 2. žalovaná byla zavázána byt vyklidit bez zajištění náhradního bytu a dovolání odkazuje na ustanovení § 713 obč. zák., které se sice týká bytů služebních, mělo by být ale analogicky použito i v případě, kdy zákon neřeší podmínky vyklizení bytu dětmi nájemců bytu za situace, kdy nájemce odvolá svůj souhlas s jejich dalším bydlením a tyto nemají zajištěno náhradní bydlení. Podle tvrzení dovolatelek odvolací soud náležitě nezhodnotil provedené důkazy, neposoudil věc z hlediska § 3 obč. zák. a analogicky dle § 713 obč. zák.; z uvedených důvodů proto obě žalované navrhly, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Žalobce v písemném dovolacím vyjádření označil rozsudek krajského soudu za správný. Zabýval se znovu výkladem obsahu dohody uzavřené s 1. žalovanou dne 13. 7. 1995 a ve vztahu k vyklizení 2. žalované vyslovil názor, že také ona (stejně jako 1. žalovaná) obývá předmětný byt neoprávněně. Nežije a nechce se žalobcem žít ve společné domácnosti, její chování k němu „nelze považovat za řádné chování dcery k otci“ a její setrvání v bytě spolu se žalobcem tak není možné. Žalobce rovněž zdůraznil, že od srpna 1996, kdy podal žalobu na vyklizení bytu, mohla si 2. žalovaná svou bytovou potřebu zajistit, pokud by vyvinula „alespoň minimální snahu o získání jiného bytu“. Podle žalobce tedy žádná z obou žalovaných nemá právo na zajištění náhradního bytu a jejich dovolání by proto měl Nejvyšší soud zamítnout.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) shledal, že dovolání je podáno včas osobami k tomu oprávněnými (§ 240 odst. 1 o.s.ř.), za splnění zákonné podmínky povinného advokátního zastoupení dovolatelek (§ 241 odst. 1 a 2 o.s.ř.), a má formální i obsahové znaky uvedené v § 241 odst. 2 o.s.ř. Jde o dovolání uplatňující způsobilé dovolací důvody podle § 241 odst. 3 písm. b/ a d/ o.s.ř., které je přípustné podle § 238 odst. 1 písm. a/ o.s.ř., neboť směřuje proti výroku, jímž byl odvolacím soudem změněn rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé.

Podle § 242 odst. 1 o.s.ř. dovolací soud přezkoumá rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu, ve kterém byl jeho výrok napaden. Rozhodnutí odvolacího soudu lze přezkoumat jen z důvodů uplatněných v dovolání. K vadám uvedeným v § 237, a pokud je dovolání přípustné, i k vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 241 odst. 3 písm. b/ o.s.ř.), však dovolací soud přihlédně, i když nebyly v dovolání uplatněny (§ 242 odst. 3 věta druhá o.s.ř.). Vzhledem k tomu, že dovolatelky netvrdí, že by řízení či rozhodnutí odvolacího soudu trpělo vadami ve smyslu § 237 o.s.ř., a existence takových vad se ze spisu nepodává, přezkoumal dovolací soud napadený rozsudek, jsa přitom vázán uplatněnými dovolacími důvody včetně toho, jak tyto důvody dovolatelky obsahově vymezily. Z tohoto vymezení přezkumu plynulo, že správnost napadeného rozhodnutí v části ukládající vyklizovací povinnost 1. žalované byla zpochybněna jen argumentem, že skutkový stav byl krajským soudem nesprávně posouzen podle § 3 odst. 1 obč. zák., zatímco veškeré

ostatní výtky, obsažené v dovolání, se vztahovaly k výroku ukládajícímu povinnost vyklidit předmětný byt v patnáctidenní pariční lhůtě 2. žalované.

Prostřednictvím dovolacího důvodu podle § 241 odst. 3 písm.b/ o.s.ř. lze namítat, že jsou zde tzv. jiné (v § 237 odst. 1 o.s.ř. neuvedené) vady řízení, které mohly mít za následek nesprávnost rozhodnutí ve věci. Takovou vadou řízení je zejména to, že rozhodnutí odvolacího soudu vychází z neúplně nebo nesprávně zjištěného skutkového stavu věci. Jsou-li zde ovšem skutková zjištění odvolacího soudu, která jsou důsledkem nesprávného hodnocení důkazů, nelze úspěšně argumentovat dovolacím důvodem podle § 241 odst. 3 písm. b/ o.s.ř. V takovém případě je nutno použít dovolacího důvodu podle § 241 odst. 3 písm. c/ o.s.ř., jemuž odpovídá tvrzení, že skutková zjištění soudu nemají (v podstatné části) oporu v provedeném dokazování. Naopak o vadu podřaditelnou § 241 odst. 3 písm. b/ o.s.ř. - za předpokladu, že mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci - jde např. tehdy, jestliže v rozporu s ustanovením § 120 o.s.ř. (§ 211 o.s.ř.) nebyly zjišťovány okolnosti rozhodné pro posouzení věci, ačkoliv byly tvrzeny. V této souvislosti lze odkázat na právní názor vyslovený v rozsudku Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. 4. 1998, sp.zn. 26 Cdo 732/98, uveřejněném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, číslo sešitu 6/99, pod poř. č. 35, v němž se mj. uvádí, že „v důsledku uplatnění projednací zásady mají účastníci občanského soudního řízení povinnost tvrzení a na ni navazující důkazní povinnost ohledně skutečností, z jejichž existence vyvozují pro sebe příznivé právní důsledky, a že nesplnění povinnosti tvrzení má za následek vynesení rozhodnutí, nepříznivého pro účastníka, který tuto svou procesní povinnost nesplnil. Existence uvedených procesních povinností se podává i z ustanovení § 120 odst. 1 o.s.ř., podle kterého jsou účastníci povinni označit důkazy k prokázání svých tvrzení. Povinnost tvrzení i povinnost důkazní jsou povinnostmi procesními a proto se na ně vztahuje ustanovení § 5 o.s.ř., podle kterého soudy poskytují účastníkům poučení o jejich procesních právech a povinnostech“.

Tvrdí-li účastník skutečnosti, z jejichž existence vyvozuje pro sebe příznivé (příznivější) právní důsledky, avšak neoznačí o svých tvrzeních důkazy, je povinností soudu - ve smyslu zmíněného ustanovení § 5 o.s.ř. - o důkazní povinnosti jej poučit. Opomenutí takového poučení je vadou řízení ve smyslu § 241 odst. 3 písm. b/ o.s.ř.

Dovolacím důvodem podle § 241 odst. 3 písm. d/ o.s.ř. je omyl soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav (skutkové zjištění). O mylnou (nesprávnou) aplikaci práva jde, jestliže soud použil jiný právní předpis, než který měl správně použít nebo sice aplikoval správný právní předpis, ale nesprávně jej vyložil.

Podle § 126 odst. 1 obč. zák. vlastník má právo na ochranu proti tomu, kdo do jeho vlastnického práva neoprávněně zasahuje; zejména se může domáhat vydání věci na tom, kdo mu ji neprávem zadržuje. Obdobné právo na ochranu má i ten, kdo je oprávněn mít věc u sebe (§ 126 odst. 2 obč. zák.). Podle § 3 odst. 1 obč.zák. výkon práv a povinností vyplývajících z občanskoprávních vztahů nesmí bez právního důvodu zasahovat do práv a oprávněných zájmů jiných a nesmí být v rozporu s dobrými mravy.

V souzené věci je žalobce - podle nezpochybněných skutkových zjištění - subjektem práva nájmu družstevního bytu, při jehož ochraně mu přísluší mj. i právní prostředek v podobě žaloby na vyklizení tohoto bytu proti osobám, které ho ve výkonu jeho práva ruší

(§ 126 odst. 2 obč. zák.). 1. žalovaná je bývalou společnou nájemkyní tohoto bytu a 2. žalovaná je zletilou dcerou žalobce a 1. žalované.

Dovolací soud nesdílí názor dovolatelek, vytýkají-li odvolacímu soudu nesprávné hodnocení důkazu provedeného dohodou z 13. 7. 1995 a nesprávné právní posouzení platnosti této dohody. Tyto výtky totiž vycházejí z mylného předpokladu, že odvolací soud vyvodil svůj závěr o důvodnosti vyklizovací žaloby proti 2. žalované právě z uvedené dohody. Tak tomu ovšem nebylo a z výše citovaného odůvodnění odvolacího rozsudku srozumitelně vyplývá, že ze skutkových zjištění o obsahu zmíněné dohody (jejichž správnost dovoláním není zpochybněna) vyvodil odvolací soud právní závěry toliko ve vztahu důvodnosti žaloby proti 1. žalované (žalobcově bývalé manželce), jejíž závazek vyklidit předmětný byt bez nároku na bytovou náhradu nejpozději do 30. 6. 1996 součástí dohody - podle shodných skutkových zjištění soudů obou stupňů - nesporně byl. Ze žádné části odůvodnění napadeného rozsudku však není možno učinit závěr, že by odvolací soud našel v textu zmíněné dohody oporu také pro svůj právní závěr o povinnosti vyklidit byt 2. žalovanou - zletilou dcerou žalobce. Stejně tak nemůže dovolací soud přisvědčit argumentaci obsažené v dovolání, pokud se v něm vyslovuje názor, že pro posouzení nároku na bytovou náhradu zletilého dítěte, které se má vyklidit z bytu svého rodiče, je nutno analogicky použít § 713 obč. zák. Otázka oprávnění rodičů domáhat se vyklizení zletilých dětí z bytu byla v minulosti řešena rozsudkem bývalého Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Cz 3/63, uveřejněným ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 44/1963; v rozhodnutí byl vysloven právní názor, podle něhož „rodiče jsou povinni starat se o děti do doby, pokud nejsou s to žít se samy. Pod pojmem "žít se" nelze spatřovat jenom možnost vlastními silami nabývat prostředky nutné k obživě, ale je tam nutno zahrnout i potřebu bydlení. Pokud i tato složka péče rodičů o děti nemůže být kryta jinak, jsou rodiče povinni poskytovat bydlení i zletilým dětem. Odepřít zletilým dětem právo na bydlení u rodičů je možné jen v případě, že tyto mají možnost samostatně bydlet anebo v případě, že svého práva zneužívají ve vztahu k těm, kteří jim toto bydlení poskytují“. Citovaný právní názor je podle dovolacího soudu použitelný i za současné hmotněprávní úpravy vztahů mezi rodiči a dětmi, obsažené v § 85 zákona o rodině. Odvolací soud však posledně uvedený právní předpis při svém rozhodování nepoužil a právní posouzení věci, na němž spočívá dovoláním napadený rozsudek ve vztahu ke 2. žalované, je tedy neúplné a již proto je nelze považovat za správné. Stejně tak nemůže být shledán správným výrok ukládající vyklizovací povinnost 1. žalované, jestliže se odvolací soud nezabýval právním posouzením věci i z hlediska ustanovení § 3 odst. 1 obč. zák., ačkoliv ze strany 1. žalované byla v průběhu prvostupňového i odvolacího řízení přednesena skutková tvrzení podřaditelná pod toto ustanovení. S odkazem na právní názor vyslovený v rozsudku Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 2 Cdo 45/94, uveřejněném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, sešit 7/96, pod poř. č. 45, platí i zde, že úvaha soudu (v rovině § 3 odst. 1 obč. zák.) musí být podložena konkrétními zjištěními, a to s přihlédnutím k rozhodným okolnostem na stranách obou účastníků sporu.

Dovolací soud proto uzavírá, že dovolací důvod podle § 241 odst. 3 písm. b/ a d/ o.s.ř. je dán, a že tak nezbyvá, než napadený rozsudek odvolacího soudu podle § 243b odst. 1, věta za středníkem, o.s.ř. zrušit a věc vrátit odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 věta první o.s.ř.). Právní názor dovolacího soudu je pro odvolací soud (soud prvního stupně) závazný. O náhradě nákladů řízení včetně nákladů dovolacího řízení soud rozhodne v novém rozhodnutí o věci (§ 243d odst. 1 věta druhá a třetí o.s.ř.).

Proti tomuto rozsudku není přípustný opravný prostředek.

V Brně dne 24. listopadu 1999

JUDr. Hana M ü l l e r o v á [redacted]
předsedkyně senátu

